

28 iulie 2021
INSPIRING PEOPLE

Felicia Mihali, scriitoarea care a dus Țara brânzei în Montreal

Felicia Mihali este scriitoare, profesoară de limba franceză pentru copiii imigranților din Montreal, iar de trei ani, la mai puțin de 20 de ani de când a părăsit pentru totdeauna...

Monica Tănase

Felicia Mihali este scriitoare, profesoară de limba franceză pentru copiii imigranților din Montreal, iar de trei ani, la mai puțin de 20 de ani de când a părăsit pentru totdeauna România a lansat propria editură, Hashtag.

A plecat din țară când cunoscuse notorietatea cu volumul **Țara brânzei**, avea o slujbă bine plătită de ziarist cultural la Evenimentul zilei, avea o casă și creștea singură un copil. Cu toate astea, a plecat din România fără remușcări cu patima de a găsi „mai binele” cu care, cu ani în urmă, când avea 14 ani, părăsise satul natal, un loc murdar și sărac, prins într-un ev mediu prăfuit.

Revine acum cu o provocare, aceea de a aduce în România autori îndrăzneți din Quebec și de a duce acolo scriitorii români. Editura ei, Hashtag a început o colaborare cu editura Vremea, iar luna viitoare vom putea citi un volum al unui autor queer, **Fenomene naturale**.

Cum și de ce ai emigrat în Canada?

Felicia Mihali: Am emigrat în 2000 în Canada și, fiindcă eu eram licențiată în română-franceză am putut să mă înscriu direct la master acolo, în literatură comparată. Trei ani mai târziu am absolvit, iar prima slujbă pe care am găsit-o a fost aceea de profesoară de limba franceză în China. În România terminasem și o a doua facultate, cu dublă specializare, în chineză-olandeză, dar nu apucasem să ajung în această țară a cărei cultură mi se părea fascinantă. Și am acceptat job-ul.

Felicia Mihali, profesoara de franceză a chinezilor (2003)

În China eu am predat timp de un an limba franceză chinezilor care plănuiau să emigreze în Quebec, deci eram, pentru ei, originară din Quebec. Chinezii sunt foarte pregătiți în limba engleză, este a doua lor limbă de bacalaureat, iar când le spuneam că vin din Canada, unde se vorbește franceză, erau de-a dreptul surprinși.

Așadar, destul de repede după ce m-am întors în Canada, am început să lucrez, să predau, am început să scriu și să mergă foarte bine, am publicat primul roman acolo, **Țara brânzei**, și am realizat că, oricât de dificilă ar fi viața acolo, a publica era scopul cu care venisem și, iată, începusem să mă apropiu de el.

Nimic nu mai conta mai departe.

În Europa nu existau opțiuni pentru mine, Europa te umilește. România nu are o imagine bună pe continent. Or, în Canada nu există această notorietate. Aplicațiile de emigrare sunt niște filtre reale, se cer studii superioare, master sau chiar școli doctorale, sunt anumite meserii favorite care se caută în Canada, biletul de avion nu este atât de accesibil. Deci emigranții în Canada sunt crema cremelor.

Tu de ce ai plecat acolo?

Felicia Mihali: După Revoluție am plecat din Maramureș și am venit în București, ca mulți alții din generația mea, am dat la facultate, făceam Litere, lucram ca ziarist la Evenimentul zilei, citeam mult și mi se părea că voi schimba lumea. Credeam că dacă se va schimba regimul politic, la alegeri nu va mai ieși Iliescu, ci Constantinescu totul va fi altfel. Ne-am înșelat.

Sigur, nu doar acesta a fost motivul pentru care am ales să plec din România.

Eram divorțată, creșteam singură în copil, lucru care în 2000 nu era la fel de ușor primit ca acum. Fiica mea învățase la Școala Centrală, apoi la Spiru Haret, în școli bune înainte să vină cu mine în Canada, dar oricât ar fi fost de bună aici nu îi întrezăream șanse egale, venită dintr-o familie monoparentală. Iar asta era îngrijorător.

Felicia Mihali, în 1999, când a publicat volumul Țara brânzei

Doi ani de zile nimeni nu a știut că sunt mamă singură, nici părinții mei, nici colegii de facultate sau colegii de serviciu, nimeni nu a știut că am divorțat.

În plus, începuse să mă enerveze această misoginie răspândită în toate zonele profesionale. Indiferent ce voiai să faci, ți se spunea să treci la locul tău. Devenise de nesuportat.

Ce se întâmplase în așa fel încât să te superi așa?

Felicia Mihali: La ziar, de pildă, eram corespondent și „acopeream” câteva teatre din București, iar Evenimentul zilei era în perioada lui prosperă. Cu toate acestea, toți bărbații aveau mașină, iar eu trebuia să plec cu autobuzul pe teren.

Nu cred că s-a schimbat mult acest lucru nici acum. Sigur, sunt câteva cazuri strălucite de femei care au răzbit, dar ca regulă mi se pare că nu funcționează prea bine meritocrația în România. Nici acum, la 20 de ani de când am plecat de aici.

De ce crezi că persistă asta? Dintr-o slăbiciune a femeilor sau dintr-o persistență a bărbaților?

Felicia Mihali: Se poate ca femeia de la noi să fie condiționată de tradiție, de familie, să creadă că bărbatul poate mai mult, că rolul ei e să gătească, de pildă. O femeie pierde prea mult timp în bucătărie. În timpul acela în care își macină gândurile cu „ce gătesc azi?, când mă duc la piață?” cred că ar putea face lucruri mai bune pentru ea.

Felicia Mihali, scriitoare româncă în Quebec

Dar la tine, în Maramureș nu funcționa acest model tradițional?

Felicia Mihali: Ba da, dar acolo femeia nu avea un serviciu, stătea acasă iar casa era în sarcina ei. Bărbatul mergea la mină, mergea la pădure, munca lui era grea și fizică. Or, aici, la oraș, nu mai poate fi vorba de așa ceva, dar modelul tot persistă.

La tine emanciparea când s-a produs?

Felicia Mihali: La mine, adevărata emancipare s-a produs în Canada.

Erai căsătorită când ai ajuns în București?

Felicia Mihali: Da, mă căsătorisem în 1985 cu acest bărbat, un grafician și sculptor dăruit, tatăl copilului meu, de care m-am îndrăgostit fulgerător și fără drept de apel și ne-am mutat împreună la el, în Maramureș. A venit pe lume fiica noastră, iar la Revoluție am venit în București, la facultate, pentru ca să divorțăm câțiva ani mai târziu.

Eu m-am născut în sud, lângă Roșiori, într-un sat de câmpie prăfuit și sărac, de unde tot ce-mi doream era să fug. Nu aveam cărți, bibliotecă, deși totdeauna am avut această apetență pentru a ști, a afla, pe care o hrăneam cu filme, cu reportaje la televizor.

Foarte târziu am început să citesc de-adevăratelea, abia la facultate. Dar când am început, devoram teancuri întregi de volume.

Felicia Mihali, reporter pentru Evenimentul Zilei, în atelierul artistului Marin Gherasim

În Maramureș am plecat după ce m-am căsătorit și acolo am stat 10 ani. A fost locul care m-a învățat să văd altfel satul românesc. Eu am detestat satul în care m-am născut. Mi se părea un ev mediu care se prelungește la nesfârșit, fără toalete, fără apă curentă.

În Maramureș oamenii trăiesc altfel, soacra mea avea apă curentă, sobă, cu foc din lemne și un alt mod de a găti.

Nu mă resemnez nicicum când văd toată această nostalgie pășunistă cu ia românească și cămășile printre spice. Știi ce înseamnă o femeie la țară, care muncește o zi întreagă în câmp, la secerat, apoi fuge așa, cu țărâna pe ea, acasă, unde pune de mâncare pe o sobă unde arde foc de paie? Nu are apă, nu are duș, se culcă murdară, se scoală murdară, o ia de la capăt, face baie abia sâmbăta și spală rufele cu mâinile. Știi ce înseamnă asta?

Dă cu sapa pe pământul ăla uscat, trăiește o zi la țară, fără apă, fără lemne! Eu știu cum este la țară. Când a apărut **Țara brânzei** cineva mi-a spus că nu e așa la țară. Dar eu știu. Iar România nu va putea niciodată să depășească nivelul acesta câtă vreme la țară încă se trăiește așa.

Deci, pentru tine Maramureșul a fost o emigrare?

Felicia Mihali: Prima emigrare.

La 14 ani am plecat de-acasă, la București, și m-am înscris la un liceu industrial. Mă pregăteam să devin liftier. Îmi amintesc cum mergeam în practică, cu toată echipa, la Spitalul Militar, îmbrăcate obligatoriu în halat albastru și batic alb pe cap. Se strica liftul și venea echipa de salvatori. Eram eroi! (râde)

Domnul Gigi era maestru și era foarte important fiindcă dacă se strica mașinăria și nu venea el cu echipa, adică noi, bolnavii erau nevoiți să aștepte pe coridoare.

Cum aveai energia să faci toate astea: două facultăți simultan, să crești un copil singură și să ai și job la ziar?

Felicia Mihali: Sunt genul care de dimineată până seara trebuie să facă ceva, nu suport timpi morți, nu suport să nu știu că am ceva de făcut, că am un plan. Același stil de lucru îl am și acum: am un job, sunt profesoară de franceză pentru copiii imigranților, familii foarte bune, în Montreal, am editura Hashtag, scriu, editez și mă ocup de business.

Cum te-a ajutat munca de jurnalist în cea de scriitoare?

Felicia Mihali: Mi-a șlefuit hărnicia scrisului, fiindcă acolo zilnic trebuia să produci text. Munca de jurnalist epurează stilul, îți educă niște sintagme câștigătoare, ajungi să lucrezi cu fraze simple, să jonglezi cu verbele, substantivele, adjectivele sau abilitatea de a pune ideile într-o formă concisă.

În 15 rânduri trebuia să creezi un text cu introducere, cuprins și încheiere. La ziar ne închipuiam că scriem ca la telegraf, unde fiecare cuvânt costă, așa încât trebuia să producem texte cât mai scurte, coerente și cuprinzătoare.

Când ai știut că ești scriitoare?

Felicia Mihali: Tot timpul am fost bună la scris, profesorii m-au remarcat pentru povestioarele pe care le scriam, dar nu am avut niciodată nici timp, nici energie să mă apuc să scriu o carte. De-abia după ce am terminat facultatea, în 1997, și am rămas numai cu jobul mi-am zis că trebuie să fac ceva, nu puteam să am atâta timp liber. Și am început să scriu. (râde) Așa a apărut **Țara brânzei**, pe care am publicat-o în 1999, iar în Canada am tradus-o în limba franceză.

Ne-am întors la Canada. Cu ce așteptări ai plecat acolo și ce ai găsit?

Felicia Mihali: Am plecat în Canada ca atunci când am plecat de la mine din sat; nu știam aproape nimic despre această țară, dar nu mai voiam să rămân în România. Deși trăiam cea mai fastă perioadă a vieții mele, la ziar aveam un salariu, aveam casă, aveam un iubit, deci totul părea minunat.

În Canada am mers la școală, nu am simțit nicio clipă discriminarea, pe fiica mea am dat-o la o școală privată, am ținut foarte mult la acest lucru fiindcă am înțeles că acolo nu ar fi avut multe șanse dintr-o școală publică, ne-am luat o mașină, ne-am luat casă, deci ne-am dezvoltat.

Nu aș vrea să amănesc pe cineva, și în Canada există discriminare, fără îndoială, dar eu nu sunt genul care se oprește pentru că simte asta.

Felicia Mihali în Marele Nord, în Iqualuit

De ce ai rămas acolo?

Felicia Mihali: Pentru că este genul de pas pe care îl faci și nu poți da înapoi.

Unul dintre marii scriitori din Quebec mi-a spus, după ce am publicat **Țara brânzei**, „Dacă vrei să fii scriitoare rămâi aici măcar 10 ani să-ți faci o carieră!” De fapt, cifra magică este 20 de ani. Dacă nici după 20 de ani nu ai reușit înseamnă că e o problemă.

După 10 ani publicasem 5 cărți, eram studiată în departamentele de studii canadiene, am călătorit foarte mult, am fost invitată în multe facultăți, festivaluri și am început să am un job foarte bine plătit în Canada, de profesoară.

Canada e o țară multiculturală, acolo unde trăiesc eu am vecini din Jamaica, Vietnam, Bulgaria, Franța, deci trăiesc în mijlocul ONU. Ieșim pe stradă vorbim

franceză sau engleză, intrăm în case și trăim după obiceiurile și cutumele noastre, fără să îi fie cuiva rușine de cine este sau să se jeneze cumva.

La serviciu, eu sunt madame Felicia, când predam engleză eram miss Felicia, pentru colegi sunt neo-qubequeză, adică din Quebec, dar de altă origine; îți asumi identitatea așa cum ești și nu încerci să fii ce nu ești. Eu sunt bine așa cum sunt: am în spate un trecut bogat, bătrânul continent, iar România este, orice s-ar zice, o țară europeană.

Cât de complicat a fost să faci editura Hashtag?

Felicia Mihali: Orice afacere înseamnă să ai bani.

În 2017 am plecat în Marele Nord, am lucrat un an la Iqualuit, la cercul polar, ca profesoară de franceză. Acolo salariul era foarte mare, nu plăteam taxe, deci am putut să pun niște bani deoparte. În plus, acolo am avut și timpul să reflectez, să caut echipa, așa încât, când m-am întors în sud, m-am sfătuit cu prietenii și editorii mei de altădată, iar ei m-au ajutat și m-au sfătuit cum să fac. Și încet-încet am început să învăț.

Voind ce? Țintind ce?

Felicia Mihali: Voind să public alte cărți decât se publică în Quebec. Eu am simțit că am avut norocul ca manuscrisul meu să pice în mâna cui îi vede potențialul. Dar mi se pare că literatura de la noi reflectă foarte puțin realitatea socială, foarte diversă.

E foarte greu când porți un nume străin și scrii într-o franceză aproximativă să găsești un editor. Și mi-am spus că sunt scriitori ca mine care, poate, nu au o locomotivă cum a fost pentru mine volumul **Țara brânzei**, atât de puternic încât să mă fac remarcată.

Felicia Mihali, scriitoare româncă în Quebec

Editura este un business, iar tu ești scriitoare. Ce s-a întâmplat cu tine? Te-ai transformat?

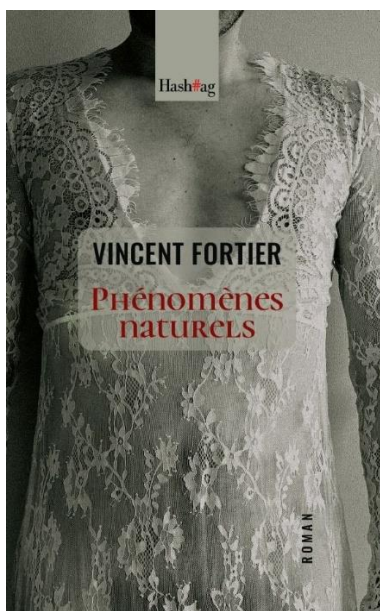
Felicia Mihali: Da, sunt nemiloasă. (râde)

Relația cu banii te face să fii nemiloasă. Poate că de multe ori m-am simțit insuficient promovată ca scriitoare, vândută sau distribuită. Adevărul e că în această cantitate enormă de volume publicate funcționează sistemul vedetelor, iar bietul editor poate încerca să facă miracole uneori, dar nu funcționează întotdeauna.

Iar acum înțeleg.

Care este prima carte pe care o publici aici, în România?

Felicia Mihali: Prima carte este **Fenomene naturale** și vine de la un autor queer (știu că românii au o aversiune pentru comunitatea LGBTQ) și este povestea unui tip care își descoperă identitatea. Cartea începe când iubitul lui îl părăsește. Este o autobiografie.

Coperta cărții „Fenomene naturale” (varianta franceză), ce va apărea luna viitoare la București

De ce ai ales-o?

Felicia Mihali: Pentru că acesta este un fenomen despre care nu se vorbește nici în Canada. Acolo se discută deschis despre gay, dar despre trans și queer nu se vorbește aproape deloc și sunt comunități extrem de marginalizate. Până acum 30 de ani Quebec-ul era încă sub puternica influență a bisericii catolice.

Ce faci acum, Felicia? Faci emigrarea înapoi, spre România?

Felicia Mihali: Canada nu o voi părăsi nicicum. Acolo am familia, acolo am cultura, jobul, iar ce am acolo îmi folosește ca puncte de lansare, foarte solidă, spre a explora în alte părți, de pildă pot veni în România să-mi aleg o echipă.

Ce plănuiesc acum este o colaborare cu Editura Vremea, unde să public autori din Quebec, care nu ajung de obicei în România. Mi-ar plăcea, dacă lucrurile merg bine, să creez o sucursală românească a Hashtag la București și să public autori români în Montreal.

Felicia Mihali a apărut în România, la Editura Vredea

<https://life.ro/felicia-mihali-scriitoarea-care-a-dus-tara-branzei-in-montreal/>